

On el foc no s'apaga, May Sinclair

Malgrat que entenguem que no acostuma a ésser gens recomanable la lectura de les contraportades dels llibres –pel seu caràcter generalment massa explícit–, en algunes ocasions és bo saber quina mena d'obra ens disposem a llegir, abans d'endinsar-nos-hi.

Segurament, si encetem *On el foc no s'apaga* (*When their Fire is not Quenched*), de May Sinclair, Viena Edicions, 2011, com es tractés d'un recull de narracions convencionals, no tan sols correrem el risc d'entendre-hi ben poc, sinó de sortir-ne decebuts. Per a poder-lo afrontar –i assaborir– en òptimes condicions, és preferible tenir present d'entrada que es una obra de *gènere*. Una obra que, tot i transcendir-la en certs moments, forma part de la literatura gòtica. I, més concretament, de la de fantasmes.

Circumstància, aquesta, que convé tenir en compte des de la primera línia, a fi de poder anar-se amarant de l'atmosfera especial en la qual et submergeixen els seus contes; atmosfera opressiva i asfixiant que et guia fins allí on pretenia dur-te: a unes històries on la vida i la mort no tan sols estan inextricablement lligades sinó que esdevenen tan indistingibles com inseparables. Vida i mort són un tot únic, un continuum etern i indissociable, que avancen l'una al costat de l'altra, en paral·lel, reforçant-se mútuament.

Sens dubte, és en aquest sentit, circumscrit de manera exclusiva a la literatura fantàstica, que cal entendre la cèlebre frase de Jorge Luis Borges, inclosa tant a la contraportada com en la faixeta que acompanya el llibre de Viena: «*Si em demanen quin és el conte més memorable que he llegit, escullo –pel seu valor indubtable– el relat al·lucinatori On el foc no s'apaga, de May Sinclair.*» Opinió que expressava l'any 1935 a la revista argentina *El hogar*.

Adscripció que quedarà encara més clara si enumerem les altres onze narracions que afegia a continuació al seu article: *L'escarabat d'or*, d'Edgar Allan Poe, *The Outcasts of Poker Flat*, de Francis Bret Harte, *El cor de les tenebres*, de Joseph Conrad, *El soldat jardiner* i *The Finest Story in the World*, de Rudyard Kipling, *Bola de greix*, de Guy de Maupassant, *Mà de mico*, de William Wymark Jacobs, *The God of the Gongs*, de Gilbert Keith Chesterton, *Història d'Abdul el captaire cec*, de les Mil i una nits, *The gift of the magi*, de O'Henry, i *De lo que aconteció a un deán de Santiago con don Illán, el gran mago que vivia en Toledo*, de l'Infante don Juan Manuel. (Aplegats tots ells, amb d'altres històries escollides conjuntament amb Bioy Casares i Silvina Ocampo, a l'excel·lent recull *Antologia de la literatura fantàstica*).

La qual cosa no significa que únicament puguin llegir i interessar-se pel llibre de Sinclair els apassionats d'aquesta mena de literatura –car ens sembla innecessari matisar que les obres de gènere no poden ésser considerades, automàticament i necessària com a menors pel simple fet d'ésser-ho– però sí que cal tenir-ho ben present per si hom vol evitar sorpreses.

Afortunadament, els cinc relats que inclou *On el foc no s'apaga* –com succeeix amb les obres de qualitat de qualsevol gènere i condició– ens transporten més enllà de les històries convencionals de fantasmes o aparicions, en les quals l'element fonamental és el sobrenatural o l'inesperat. Tant és així que –sobretot els dos primers: el que dona títol al recull i *L'obsequi*– desprenen aquella sensació indescriptible d'estar-ne oferint molt més que no sembla de bell antuvi, que et duen un xic més enllà del que diuen.

I això succeeix, potser –i confiem que se'ns perdoni el possible excés de presumpció que una tan aventurada hipòtesi comporta–, perquè ens transmeten, a cadascun de nosaltres un no-se-què (*un je ne sais quoi*, que diuen amb tanta precisió els francesos) especial, inaprehensible que no es pot comunicar a través de les paraules. Perquè obren una mena de diàleg dins nostre, desvetllant-nos una part adormida o oculta.

Sense que aquest fet no eviti, per una altra banda, que en certs instants s'hi pugui detectar un cert to esotèric del tot sobrer, excessiu i innecessari. To que, segurament, resultarà d'allò més atractiu per a una bona colla de lectors, però que, alhora, pot contribuir a fer-se enrere a aquells que siguin una mica més exigents, a aquells que entenguin que la literatura ha d'aportar quelcom més que un xic –o un molt– d'entreteniment o diversió. Per a aquells que considerin que la literatura ens ha de dur un xic més enllà, que ens ha de transformar.

Segons el nostre parer els relats de Sinclair augmenten la seva vàlua pel fet de no caracteritzar-se exclusivament pel seu caire irreal, sinó que esdevenen un vehicle de transmissió de tota una manera d'entendre la vida i el món: la visió de la mort com un alliberament, ja sigui propi o dels que ens envolten: "*li semblava que tenia dret a aquell alleujament*", (p. 121).

I, al mateix temps, com una reivindicació de la importància del temps. D'aquest ésser en el temps heideggerià que ens defineix com a persones. O, més aviat, de la necessitat d'aprofitar el

temps al màxim. El *carpe diem* llatí o el *Colligo, virgo, roses* indirectament exposat mitjançant unes narracions fantàstiques que ens parlen de la brevetat de la vida i de l'absurditat que suposa balafiar-la.

L'infern que ens presenta l'autora anglesa no és tant el cristià, determinat per la nostra mala conducta en aquest món, sinó el de la vida desaproveitada o malaguanyada. Els personatges de Sinclair —que curiosament assoleixen una presència i un protagonisme major quan són morts que no pas quan són vius—, esdevenen un magnífic crit desesperat que pretén a evitar que convertim la nostra existència en un absurd *passar pel món*.

Un crit d'alerta que cerca privar-nos de mentir i de mentir-nos a nosaltres mateixos, d'alliberar-nos de la temptació de limitar-nos a viure a mitges, esdevinguts persones ocultes sota màscares, estrafetes caricatures dels homes i dones que podríem ésser, en homes i dones en potència que temem aventurar-nos a l'abisme porós de les nostres possibilitats. En superhomes nietzschians atemorits, aclaparats per la resplendor de la nostra grandesa.

El major i més hòrrid infern que ens ha llegat la tradició cristiana no és, en realitat, aquell que en teoria ens espera en haver acabat el nostre camí a la terra, sinó aquell de negació i frustració en que hem acabat convertint les nostres vides. En l'infern permanent i terrenal, directament constatable, que suposa haver renunciat a nosaltres mateixos, a negar-nos els horitzons que probablement tindríem al nostre abast: a no atrevir-nos a ésser! L'infern més esgarriós —inassumible i irrecuperable— és el de balafiar la vida.

Per poc que llegim amb atenció i ens aturem un instant a pensar, ens adonarem que els fantasmes i aparicions d'*On el foc no s'apaga* tornen de la mort a la vida no pas amb la finalitat de causar temor a aquells que han deixat, sinó per a tractar de rescabalar-se —i rescabalar-los, ensems— del que haurien d'haver fet mentre eren vius i que, pels motius que sigui, no foren capaços de dur a terme: "*Us diré que ara ja sabia per què havia tornat: havia tornat per saber si ell l'estimava. Amb un anhel no sadollat per la mort, havia tornat per estar-ne segura.*" (L'obsequi, p. 65).

Per expressar-ho en termes elementals: els que moren no poden desaparèixer del tot fins no tenir la certesa d'haver complert completament els seus objectius. Com en els contes de fantasmes tradicionals —però d'una manera molt més essencial— fins que no els hagin satisfet, no podran *descansar en pau*.

La literatura fantàstica i la pervivència sobrenatural com a via de redempció: "*Jo sóc real, i el meu aspecte és tan natural i real com tot el que hi ha en aquesta habitació... més natural i més real del que tu et penses. No em vas matar, com pots veure, perquè sóc aquí, tan viu o mes que tu. La teva revenja va consistir en fer-me passar d'un estat que s'havia tornat insuportable a un estat meravellós del que pots arribar a imaginar.*" (La víctima, p. 167).

Segons l'escriptora anglesa, doncs, el gran problema no és tant saber si hi ha o hi pot haver vida després de la mort, ans si no hem convertit la nostra en una existència morta —o, si més no, àmpliament desaproveitada— abans d'hora. Som esperits sense cos, però sobretot sense ànima, ja abans de morir?

En síntesi, tot i el risc de contravenir l'incontrovertible criteri d'autoritat de Borges, no creiem que aquesta obra de May Sinclair sigui de primera categoria, però aquest fet —que l'agermana amb la immensa majoria dels llibres publicats arreu— no implica, ni molt menys, que sigui negligible.

Si, per una banda, captivarà els amants de la literatura fantàstica, als que no sentin aquesta passió, per poc receptius que siguin a les històries que ofereix, els permetrà reflexionar sobre el sentit —o la manca de sentit— de l'existència. La qual cosa, corrent els temps que corren, no és que sigui poc: és més que molt.

dilluns, 26 de desembre del mmxi

© Xavier Serrahima 2011
www.racodelapaula.cat

Informació sobre els drets

